

Şah İsmayıl artıq gün kimi aydın idi ki, Məhəmməd xan Şeybani ilə qanlı bir savaş onu gözləməkdədir. Söz yox, o, Məhəmməd xan Şeybaniyə yazdığı əvvəlinci məktubunda da müharibə etmək istəmədiyini bildirsə də özbəklərin bu qansız hökmdarının müharibə niyyətindən dönməyəcəyini də yaxşı bilirdi. Onsuz da Şah İsmayıl müdrik Hüseyin Bayqaranın xanədanını dağıdıb, övladlarını qətl edən Məhəmməd Xan Şeybanini bağışlaya bilmirdi.

“Səkkiz cənnət” sarayının ən sakit guşəsində gənc xanımı Tacl ilə baş-baş qalanda da, əsgərlərin döyüş hazırlığını yoxlayanda da, Təbrizin abadlığına nəzər yetirəndə də, Şeybani ilə savaşın mənzərəsi onun gözlərinin önündən getmirdi. Doğrudur, Tacl ilə arasında olan sonuncu söhbətdə də mümkün qədər müharibə etməyəcəyini demişdi. Elə bu səbəbdən də sanki, iki od arasında qalmışdı. Bir tərəfdən anasının və Tacl bəyimin müharibələrə son qoymaq tələbi, digər tərəfdən də Məhəmməd xan Şeybaninin artıq savaşa girmək niyyətinə qarşı durmaq istəyi...

Şah necə olsa da ölkənin bir tərəfini Şeybani xanın qəsb etməsinə yol verə bilməzdi. Doğrudur, qardaşı İbrahim Mirzənin komandanlığı ilə Şeybani xanın hərbi səfərdə olan qoşunlarını qarşılaşmağa artıq hərbi qüvvə göndərmişdi.

Şeybani xanın sonuncu təhqiramiz məktubunu da İbrahim Mirzəyə də, elə digər divan üzvlərinə oxuyanda müharibənin başlayacağına kimsə etiraz etməmişdi. İbrahim Mirzə çevik hərəkətlə Şeybani xanın qüvvələrinin talana başlamasını qabaqlamaq istəsə də deyəsən bu mümkün olmayacaqdır. Artıq gələn xəbərlərdən məlum olurdu ki, Şeybani xanın məşhur sərkərdələri Bayqu Bahadır və Canvəfa Mirzənin başçılıq etdiyi on min nəfərlik qoşun Kirman ətrafındakı ərazilərdə mövqə tutmuşdu.

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

Kirman qalasının başçısı Məhəmməd xan Əfşar beş yüz döyüşçüsü ilə qalaya çatmaqda olan düşmən qoşununa necə müqavimət göstərəcəyini düşünürdü.

Məhəmməd xan Əfşar on min nəfərlik düşmən qoşunu ilə qaladan kənarda döyüşə girməyi mənasız hesab elədi. O, qalanı öz qüvvələri ilə bir neçə gün müdafiə edə biləcəyini və bu müddət ərzində Səfəvi Qoşununun gəlib çatacağına da inamlı idi.

Çox keçmədi, düşmən öz tələbini qalabəyiyə çatdırmaq üçün nümayəndə göndərmişdi. Səhərin təzəcə açıldığı məqamda Bayqur Bahadırın göndərdiyi adamlar Kirman qalasının qapısı ağızında dayanıb qalabəyi Məhəmməd xan Əfşarı söhbətə çağırırdı.

Qalabəyi Məhəmməd xan Əfşar onsuz da gələn iki atlı görmüşdü. Keşikçilər adamları qalaya buraxıb buraxmamaq haqqında ondan soruşanda qalabəyi Məhəmməd xan gözlə, işarəsi verib özü qala bürcünə qalxdı. Hündürdən gur və əzmlə bir səslə dilləndi: -Bu səhər çağ qonaqlarımızın məqsəd və məramını bilmək üçün onları qarşılaşmağa hazırıq. Əgər niyyətiniz xeyirdirsə, məramınız kölgəli deyilsə, gözümüz üstə yeriniz var.

Gələnlərdən biri elə atın üstündə qışqırdı:

Bu dəfə bayaqdan ötkəm danışan döyüşçünün sösi gəlmədi. Onun yanındakı söhbətə qarışdı:

-Yaxşı, biz indi qayıdıb Bayqu Bahadıra, Canvəfa Mirzəyə nə deyək?

Məhəmməd xan Əfşar da öz növbəsində qətiyyətli dilləndi: -Gedin deyin ki, qala bizim evimizdi, biz onu qorumaq iqtidarındayıq, əgər sizin adlısanlı sərkərdələriniz bizimlə döyüşməyi özlərinə şərəf bilirlərsə, onda biz də onları adlarına layiq mərdliklə qarşılayırıq.

Gələnlər atlarının başını döndərərək çölə çıxdılar. Az keçmədi ki, onlar gözdən itdilər. Məhəmməd xan Əfşar qala bürcündən aşağı endi.

Onsuz da qalanın beş yüz nəfərlik döyüşçüsü müsəlləh bir vəziyyətdə qalanı müdafiyyəyə hazır idi.

Məhəmməd xan Əfşar təcrübəli döyüşçü idi. O, bildirdi ki, beş yüz nəfərlə, on min nəfərlik qoşunun qarşısını almaq ağılasıgmazdır. Əvvəlcə düşündü ki, beş yüz nəfərlik qüvvəni də xilas etmək üçün aradakı qısa vaxtdan istifadə edib qaladan kənara çıxsin. Yəni döyüşə girməsin. Ancaq, bunu şənində sığışdırmadı. Məhəmməd xan qala ətrafında mövqə tutan döyüşçüləri bir daha yoxlamaq, onların əzmini bilmək istədi. Hər bürcə yaxınlaşır, döyüşçülərlə salamlayıb onların əhvalını yoxlayırdı. O, buraya qalabəyi gələndə özü ilə bir qrup Əfşar döyüşçüsü də gətirmişdi. Elə birinci onlara yaxınlaşdı:

-Necə bilirsiniz, bəlkə müdafiəni dayandıraraq, qaladan kənara çıxmaq, onda hamınız xilas olarsınız.

Qalabəyinin bu sözlərini döyüşçülər etirazla qarşıladılar. Nisbətən Məhəmməd xanla həmyaş olan Əfşar döyüşçüsü bir az qabağa yeridi. Məhəmməd xan Əfşara təzim edib dedi:

-Məhəmməd xan, bir qaşığı qanımızdan qorxub igid Əfşar nəslinin adına əbədi ləkə sala bilmərik. Biz Qızılbaşlarıq. Qanımızdan şərəf duyuruq, başımızı verərik, ancaq ləyaqətimizi vermərik.

Məhəmməd xan yaxına gəlib Əfşar döyüşçüsünü bağrına basdı. Onun belə mərdanə cavabı çoxlu qanlı savaşa görmüş, Məhəmməd xan Əfşarı kövrəltmişdi. Hər halda özünü ələ alıb dillənməli oldu:

-Onsuz da döyüşçünün bir gün son döyüşü hansısa meydanda olmalıdır. Bu da bizim son döyüşümüz olsa belə onu şərəflə başa vurmalıyıq.

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Şah İsmayıl tam qərara gəldi ki, artıq müdafiə mövqeyində durmaq mənasızdır. O, öz məramını sonuncu məktubu ilə Məhəmməd xan Şeybaniyə bildirməyi qərara aldı. Şah İsmayılın Şeybani xana məktubu qısa və aydın idi: “Əvvəlcə bizə yazmışdın ki, müsəlmanların həcc mərasimində iştirak etmək niyyətindəyəm və tezliklə həmin səfəri həyata keçirmək üçün İraq və Azərbaycana doğru hərəkət edəcəyik. Biz də yazının cavabında bildirmişik ki, bizim də fəvqəlbəşər imam Əli ibn Rzanın, - salam olsun ona - ətir saçan məqbərəsini təvaf etmək fikrimiz var. Ən qısa zamanda həmin istiqamətə yola düşəcəyik. Sən vədinə vəfa etmədiyən üçün biz şəriət öhdəçiliyinin ruh yüksəkliyi verən hədisinin tələbinə əməl edərək müqəddəs Məşhəd istiqamətində fəthlik bayrağını yüksəlttik.

Bu müqəddimə ilə demək istəyirik ki, qənaətimizcə, qarşı tərəf səfərimizin uğurlu olacağına inanmış, ola bilsin münasib və layiq olanı edərək bizi qarşılaşmağa gələcək, qonaqpərvərlik nümayiş etdirib ziyafət verəcəkdir. Bu düşüncə həyata keçirilmədiyinə görə biz qarşılaşmaq üçün onların yurdu olan Mərvə qədər təşrif etdik. Bu məqamda belə qarşı tərəfdən insanlığa məxsus davranışlar müşahidə edilmədi. Naçar qalaraq qayıtmağa qərar verib Xorasanın bəzi vilayətlərində qışlayacağıq.

Yaz fəslinin əvvəllərində, lələlər torpaqdan baş qaldıraraq çiçəkləndikdə döyüş meydanına atılacağıq. Bununla da qeyb pərdəsinin arxasında olanlar aşkara çıxacaqdır. Vəssalam.”

Təkcə bu məktubla iş bitmirdi. Şah İsmayıl özü daha müsəlləh qüvvəylə Şeybani xanı qarşılaşmağa hazırlığı başa çatdırmalı idi. Yəqin ki, qısa müddətdə Şeybani də onun məktubunu alacaq, çılğın bir qəzəblə Şah İsmayıl qarşılaşmağa can atacaqdı.

Bütün bunlar qışın axırlarına aid olan əhvalatlar idi.

romandan səhifələr

-Biz Şeybani xanın ən igid sərkərdəsi Bayqu Bahadırın tapşırığı ilə gəlmişik.

Kirmanın qalabəyisi Məhəmməd xan təkrar soruşmalı oldu:

-Bəlkə deyəsəniz Bayqu Bahadırın tapşırığı nədir?

Qarşı tərəf cavabı gecikdirmədi:

-Bayqu Bahadır tələb edir ki, qalanın qapılarını açıb açarlarını bizə verəsiniz. Məhəmməd xan Şeybaninin müfəzzəl qoşunu bir neçə gün qalada istirahət edəcək.

-Əvvəla biləsiz ki, qalanın açarları böyük Səfəvi hökmdarı Şah İsmayılın özündədir. O da, bu gün-sabah yaqın ki, özü burada olar. İstəsəniz açarları şahın özündən alarsınız.

Məhəmməd xan Əfşarın bu sərrast sözləri düşmən elçisini qəzəbləndirdi. Atını qala ətrafında cövləyə gətirib, Məhəmməd xanın tuşunda dayandı.

-Sən, başından çox böyük danışırısan, unutmam ki, bizim on min nəfərlik qoşunumuz tezliklə bu qalanın daşını, divarını da söküb yerlə-yeksan edəcək.

Məhəmməd xan Əfşar bürcdən çıxıb qala hasarının üstündə durdu. Əli ilə yanındakı ovçuları göstərərək dedi:

Sənin bu hədə-qorxuna görə cəzanı verərdim. İki oxatan burda yanımdadır. Əgər mən istəsəydim, bir anda sizin hər birinizi Səfəvilərin sərrast oxlarına hədəf edərdim. Amma, sizin elçilik vəzifəniz dədə-baba qaydası ilə hörmət göstərirəm. Qayıdın öz qərgahınıza və sizi buraya göndərənlərə də çatdırın ki, Məhəmməd xan Əfşar hədə-qorxu ilə iradəsindən enməz.

Məhəmməd xan Əfşarın bu sözləri, deyəsən, gələnləri ayıltı. Necə bir cəsarətli döyüşçü ilə qarşılaşdığını başa düşdülər. Onu da anladılar ki, həqiqətən Məhəmməd xan Əfşar istəsəydi onları çoxdan göldikləri yola peşman edərdi. Onları oxladığı atdan yerə salardı.

Məhəmməd xan Əfşar döyüşçülərin yanından aralandı. Digər bürcələrdə də onu çox əzmlə, yüksək əhvalla qarşıladılar.

Məhəmməd xan Əfşar sanki, yeridikcə, Şah İsmayıl özünü öz yanında hiss edirdi. Ona elə gəlirdi ki, sanki hökmdar özü elə onunla birgə addımlayırdı. Hətta, xəyalən onunla danışır, dilləşirdi də.

-Hə Məhəmməd xan, bu da axırı, taleyindən peşman deyilsən ki?

-Xeyr, hökmdar. Döyüşçü öz torpağını qoruyursa, bu yolda ölüm onun üçün Tanrı atasıdır.

-Axı sən Müdafiəni dayandırıb, özünün də, döyüşçülərinin də canını qurtara bilərsən, nə üçün bu yolu seçməmişən?

-Mən bu yolu seçə bilmərəm hökmdar, onda mənim mənsub olduğum Əfşar nəslinin boynunda əbədi bir töhmət qalar. Canımı qutarıb, ölü canla yaşamaq istəməyəm. Amma canımı verib adımı şərəflə yaşatmağı daha üstün tutaram.

-Məhəmməd xan sənin də, döyüşçülərinin də məqamı Tanrı yanındadır.

-Cənnətdə görüşərik, hökmdar.

Məhəmməd xan sanki öz səsinə ayıldı. Başını qaldıraraq baxdı. Qalanın hər tərəfində qızgın müdafiə tədbirləri görüldü. Qır qazanları qaynadılır. Qalanın üstünə ağır daşlar qaldırılırdı. Məhəmməd xan axırıncı bürcə çatanda dayandı. Burada xeyli döyüşçü vardı. Onlar qaladan xeyli kənar, Təbəs çölünə baxıb nə işə göstərirdilər.

Məhəmməd xan Əfşar özü də oraya qalxdı. Üfüqdə qara bir axın görünürdü.

Bəli, düşmən Kirman qalasına yaxınlaşmaqda idi.

(Davamı var)